

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí

Neoprávněné přemístění a zadržení nezletilého dítěte v zahraničí jedním z rodičů představuje závažnou a složitou právní problematiku. Otázky s tímto související jsou však v odborné literatuře rozebrány zpravidla spíše omezeně, což je nepochybně způsobeno jak specifickou povahou této problematiky, tak i skutečností, že k aplikaci příslušných zákonných ustanovení dochází relativně zřídka.

Tento článek přibližuje právní rámec řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí ve smyslu ustanovení § 478 a násl. zákona č. [292/2013 Sb.](#), o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a to i s ohledem na základní principy tohoto řízení vyplývající z Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.

Definice mezinárodního rodičovského únosu

Mezinárodní rodičovský únos lze definovat jako **přemístění nebo zadržení nezletilého dítěte v jiném státu, než je stát obvyklého bydliště dítěte, a to bez souhlasu druhého rodiče nebo povolení příslušných orgánů veřejné moci.**

Ve smyslu sdělení č. 34/1998 Sb., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (dále také jako „**Haagská úmluva**“) přitom platí, že takového přemístění nebo zadržení nezletilého dítěte se považuje za protiprávní, jestliže:[\[1\]](#)

1. bylo porušeno právo péče o dítě, které má osoba, instituce nebo kterýkoliv jiný orgán buď společně, nebo samostatně, podle právního řádu státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením; a
2. v době přemístění nebo zadržení bylo toto právo skutečně vykonáváno, společně nebo samostatně, nebo by bylo takto vykonáváno, kdyby bylo nedošlo k přemístění či zadržení.

Typicky se tedy bude jednat o situaci, kdy bylo nezletilé dítě na základě rozhodnutí věcně a místě příslušného soudu svěřeno do péče jednoho z rodičů, přičemž druhý rodič v rozporu s takovýmto rozhodnutím a bez souhlasu rodiče, kterému bylo nezletilé dítě svěřeno do péče, přemístí dítě do zahraničí, nebo jej v zahraničí neoprávněně zadržuje.

Ve vztahu k aplikaci Haagské úmluvy je pak pro úplnost nutné uvést, že tato se nepoužije, pokud dítě dosáhlo věku šestnácti let.[\[2\]](#)

Žádost o navrácení dítěte

Cílem rodiče, jehož právo péče bylo výše popsaným protiprávním jednáním porušeno, pak zcela nepochybně bude **zajištění bezodkladného navrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště.**

Uvedené lze přitom mnohdy zajistit i mimosoudní cestou, a to zejména prostřednictvím tzv. **žádosti o navrácení dítěte** adresované kterémukoliv ústřednímu orgánu smluvního státu vykonávajícímu povinnosti vyplývající z Haagské úmluvy (v České republice je tímto ústředním orgánem Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí).[3]

Příslušný ústřední orgán následně ve spolupráci s ústředním orgánem státu, ve kterém se dítě fakticky nachází, přijme nezbytná opatření k zajištění jeho dobrovolného navrácení do státu jeho obvyklého bydliště (zejména pak zjistí aktuální místo pobytu dítěte, prověří sociální postavení dítěte, pokusí se o smírné řešení mezi rodiči a případně přijme opatření k uchránění dítěte před další újmou).

Nepřipadá-li však dobrovolné navrácení dítěte v úvahu (tj. zejména není-li mezi rodiči možné dosáhnout smírného řešení), může příslušný ústřední orgán přijmout i další opatření směřující k usnadnění řešení vzniklé situace soudní cestou (včetně poskytnutí potřebných informací a právní pomoci).

Návratové soudní řízení

Český právní řád upravuje řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí v ustanovení § 478 a násl. zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále také jako „ZŘS“), přičemž v této souvislosti se rovněž aplikují příslušná ustanovení Haagské úmluvy.

Návrh na zahájení výše uvedeného (tzv. návratového) řízení lze podat **nejpozději do jednoho roku od protiprávního přemístění nebo zadržení**, a to u místně příslušného soudu státu, kde se dítě fakticky nachází.[4] Nachází-li se unesené dítě v České republice, bude příslušným soudem k projednání dané věci **Městský soud v Brně** jakožto soud, v jehož obvodu má sídlo Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.[5]

Jedním ze základních principů návratového řízení je pak jeho rychlost, kdy podle Haagské úmluvy je soud povinen **jednat urychleně** a zajistit **bezodkladné navrácení dítěte**. Ve smyslu příslušných ustanovení ZŘS pak platí, že jednání ve věci se musí konat **do 3 týdnů od podání návrhu**, a nejsou-li dány důvody zvláštního zřetele hodné, příslušný soud vydá rozhodnutí ve věci samé zpravidla **do 6 týdnů od zahájení řízení**. [6] V případě odvolacího řízení je pak soud prvního stupně povinen předat věc odvolacímu soudu **do 7 dnů od podání odvolání**, přičemž odvolací soud je následně povinen rozhodnout o odvolání **do 30 dnů od předání věci**. [7]

K urychlení návratového řízení pak nepochybně přispívají i další ustanovení ZŘS, kdy v rámci návratového řízení například nelze podat odvolání proti usnesení o jmenování opatrovníka (§ 482 odst. 2 ZŘS), řízení obecně nelze přerušit (§ 485 odst. 1 ZŘS), nelze prominout zmeškání lhůty (§ 485 odst. 2 ZŘS) a v případě nedostavení se odpůrce k nařízenému jednání bez včasné a důvodné omluvy, a pokud se odpůrce k návrhu navrhovatele ani písemně nevyjádří, stanovuje zákon vyvratitelnou domněnku, že odpůrce nemá proti návrhu na navrácení dítěte námitek (§ 488 ZŘS).

S ohledem na výše uvedené, kdy bezodkladné rozhodnutí o navrácení dítěte je bezesporu v nejlepším zájmu dítěte, příslušný **soud rozhoduje ve věci samé zpravidla již v rámci prvního nařízeného jednání** (to nemusí platit, jsou-li dány důvody zvláštního zřetele hodné, zejména pak má-li soud důvodné podezření, že existují důvody pro nenavrácení dítěte ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy).

Nutno uvést, že navzdory požadavku na rychlost návratového řízení, je příslušný soud i nadále povinen důkladně přešetřit všechny pro věc rozhodné skutečnosti. Z toho důvodu lze v praxi očekávat, že první jednání nařízené v dané věci, v rámci kterého se příslušný soud bude zpravidla snažit rozhodnout ve věci samé, bude časově náročné (standardně může trvat 5-6 hodin, případně i déle). Při jednání přitom soud provede veškeré relevantní listinné důkazy a současně vyslechně navrhovatele a odpůrce. Je-li to možné, zjistí soud také názor dítěte (vždy s ohledem na jeho věk a stupeň vyspělosti).[\[8\]](#) Relevantní je pak také stanovisko opatrovníka nezletilého, kterým zpravidla bude Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Za zmínku dále nepochybně stojí, že soud může v rámci návratového řízení činit i bez návrhu vhodná opatření k zajištění podmínek pro navrácení dítěte, a to například nařízením soudního dohledu nad pohybem dítěte či zabráněním dítěti opustit území státu bez souhlasu soudu.[\[9\]](#)

Zjišťování rozhodných skutečností

Stran prověřování skutečností rozhodných pro rozhodnutí soudu o navrácení dítěte je pak stěžejní, že soud zpravidla nezasahuje do úpravy styku rodičů s dítětem, nýbrž toliko zjišťuje, zda v daném případě skutečně došlo k neoprávněnému přemístění nebo zadržení dítěte, resp. zda existují jakékoliv důvody pro nenavrácení dítěte ve smyslu čl. 13 Haagské úmluvy.

Obecně tedy příslušný soud zjišťuje následující:

- a. **Obvyklé bydliště dítěte** - soud zejména přihlédne k trvání, podmínkám a důvodům pobytu dítěte na daném místě, ke státní příslušnosti dítěte, k jeho jazykovým znalostem, kde je místo školní docházky dítěte a také k rodinným a sociálním vazbám dítěte;
- b. **Právo péče o dítě** - právo péče o dítě může vyplývat ze zákona nebo ze soudního či správního rozhodnutí nebo z platné dohody rodičů[\[10\]](#) (zpravidla se bude jednat o rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče jednoho z rodičů);
- c. **Souhlas s přemístěním/zadržením** - soud zjišťuje, zda navrhovatel (ne)udělil souhlas s přemístěním nebo zadržením dítěte v zahraničí nebo zda se s tímto přemístěním nebo zadržením později (ne)smířil;
- d. **Důvody pro nenavrácení** - soud není povinen nařídit navrácení dítěte, jestliže jsou dány důvody pro nenavrácení ve smyslu čl. 13 Haagské úmluvy, tj. zejména jestliže **(i)** navrhovatel nevykonával právo péče v době přemístění nebo zadržení, **(ii)** existuje vážné nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo by dítě jinak dostalo do nesnesitelné situace, nebo **(iii)** dítě nesouhlasí s návratem a dosáhlo věku a stupně vyspělosti, v němž je vhodné přihlížet k jeho stanoviskům.[\[11\]](#)

Ve smyslu konstantní judikatury českých soudů je pak v tomto směru vhodné zdůraznit, že aplikace čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy by měla přicházet v úvahu pouze ve výjimečných případech.[\[12\]](#) Vážné nebezpečí ve smyslu uvedeného přitom nelze spatřovat v pouhých odlišnostech v životních podmínkách v jednotlivých státech, a to i kdyby navrácení dítěte znamenalo v některých aspektech zhoršení životních podmínek dítěte.[\[13\]](#)

Rozhodnutí a jeho výkon

Rozhodnutím ve věci samé rozhoduje příslušný soud toliko o navrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště, tj. nerozhoduje o navrácení dítěte do péče rodiče, jehož právo péče bylo v důsledku přemístění či zadržení porušeno.

Současně platí, že rozsudek, jímž bylo návrhu vyhověno, je předběžně vykonatelný[\[14\]](#), přičemž soud může v předmětném rozhodnutí podmínit nebo podmíněně odložit navrácení dítěte, a to splněním

přiměřených záruk navrhovatele nebo vydáním rozhodnutí či učiněním jiných opatření orgány státu, do něhož má být dítě navráceno.[\[15\]](#)

Nedojde-li k dobrovolnému splnění vykonatelného rozsudku, lze nařídit jeho výkon prostřednictvím soudu, který rozhodoval ve věci samé. Samotný výkon rozhodnutí by pak měl být co možná nejšetrnější k zájmům dítěte. Mezi základní způsoby výkonu tohoto rozhodnutí pak patří uložení pokuty až do výše 50 000,- Kč[\[16\]](#) nebo odnětí dítěte.[\[17\]](#)

Závěr

V návaznosti na vše výše uvedené lze uzavřít, že příslušná ustanovení ZŘS a Haagské úmluvy upravující řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí, poskytují prostor pro relativně rychlé řešení těchto případů. Praktická aplikace tohoto právního rámce však nepochybně přináší i řadu výzev, a to jak s ohledem na mezinárodní aspekt těchto případů, tak i s ohledem na eventuální emoční dopady na účastníky řízení.

Mgr. Michal Hašan,
advokát

Doležal & Partners s.r.o., advokátní kancelář

Koliště 1912/13
602 00 Brno

Růžová 1416/17
110 00 Praha

tel.: +420 543 217 520

e-mail: office@dolezalpartners.com

[\[1\]](#) čl. 3 sdělení č. 34/1998 Sb., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (Haagská úmluva)

[2] čl. 4 sdělení č. 34/1998 Sb., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (Haagská úmluva)

[3] čl. 7 sdělení č. 34/1998 Sb., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (Haagská úmluva)

[4] čl. 12 sdělení č. 34/1998 Sb., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (Haagská úmluva)

[5] § 479 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

[6] § 487 odst. 1 a § 489 odst. 1 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

[7] § 490 odst. 1 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

[8] § 487 odst. 2 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

[9] § 486 odst. 1 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

[10] čl. 3 sdělení č. 34/1998 Sb., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (Haagská úmluva)

[11] čl. 13 sdělení č. 34/1998 Sb., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (Haagská úmluva)

[12] srov. Usnesení Ústavního soudu ze dne 10.04.2024, sp. zn.: III. ÚS 523/24

[13] srov. Usnesení Ústavního soudu ze dne 15.03.2018, sp. zn.: I. ÚS 735/18

[14] § 484 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

[15] § 489 odst. 2 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

[16] § 502 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

[17] § 504 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Další články:

- [Mezinárodní dožádání a lhůta pro stanovení daně: kritéria účelnosti, věcnosti a včasnosti v judikatuře](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Závaznost prorogační doložky v konosamentu pro třetí osoby ve světle aktuální judikatury Soudního dvora Evropské unie](#)
- [Prověřování zahraničních investic v EU: současný rámec, česká praxe a očekávané změny](#)
- [Přezkum rozhodnutí CAS vnitrostátními soudy Evropské unie](#)
- [Důkladnější přezkum rozhodnutí vydaných Rozhodčím soudem pro Sport](#)
- [Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí](#)
- [Mezinárodní příslušnost v případech ručení člena voleného orgánu společnosti podle § 159 odst. 3 o.z.](#)
- [Rozhodčí soud VIAC ve Vídni - dobrá volba pro české spory?](#)
- [CAS potvrdil porušení Olympijské charty ze strany Ruského olympijského výboru](#)
- [Volba cizího soudu je možná i v čistě vnitrostátních poměrech](#)